

Juni 2011
ISSN 2000-415X

Nävertrumpeten

Information om fäbodkultur och utmarksbruk
för fäbodbrukare, fäbodägare och alla andra ...

Gävleborgs Fäbodförening

Fäbodriksdag ~ 2011

När då? Fredag 16 september 2011. På Skansen klockan 14.00-15.00

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth inviger.

Föreläsningar, underhållning, workshops, marknad och internationella gäster

Söndag 18 september, 13.00. Avslutning Tack och adjö med Utspel!

*Skansens fäbodhus
kommer från
Älvdalen i
Dalarna.*

*Kullan heter
Victoria Törnqvist.*

Hur då?

Turbussar, typ "Masexpressen" etc. rekommenderas för dit- och hemresa. T.ex. har bolaget Härjedalingen bussar från Ljusdal till Stockholm med sommarpriser, går bl.a. 07.00 på fredagen den 16 sept och är framme i Stockholm 11.00; åter på söndag vid 17- tiden. Stannar på flera platser under vägen- kolla www.harjedalingen.se

Anmälan till Fäbodriksdagen: **ordforande@fabod.nu** eller 070-640 21 08, för frågor.

Deltagaravgift i Fäbodriksdag 2011 är 500:- för medlem eller 700:- för icke medlem.

Betalas via (rätt) bankgiro **5243-8538**, ange namn och adress.

De som vill torgföra sina produkter i Skansens bodar ska anmäla detta i god tid.

I Arbetsgruppen **Fäbodriksdagen 2011** ingår Goth Bertil Johansson, 0735-88 61 74; 0248-141 59; Täpp Lars Arnesson, 0706-90 44 89; Carin Gisslén-Schönning, 0703-98 37 83, Stig Spånberg, 0708-24 42 14; nås även via **riksdag2011@fabod.nu**.

Enklast att ta sig till Skansen från innerstan är med buss, spårvagn, färja eller till fots. Köp turistkort på Pressbyrån för 72 timmar, så kan ni resa hur mycket ni vill med SL:s tunnelbana, bussar, spårvagn och Djurgårdsfärjan. Från Klarabergsviadukten vid Centralen går det en buss, kolla 52-an, till NK. Där finns spårvagnen som går till Djurgården och Skansen. Vandrarhuset af Chapman rekommenderas för boendet; 08-463 22 66.

I sommar har Skansen **Människan i landskapet – Skogsbygd och fäbodliv** som tema. Som underrubrik sätter man **I skogsbygden med fäbod- och utmarksbruk**. Man ser fäboden i ett större utmarkssammanhang alldeles som när vi adresserar vår Nävertrumpet.

Fäboden öppnas efter buffringen, som pågår under två dagar veckan före midsommar. Under buffringen går man med boskapen till fäboden och här på Skansen kan man då följa med folk, få och spelman upp till fäboden där det blir fäbodmusik. Musiken där var ett vänligt sätt att tala om för småfolk och ofän att man kom. På vägen dit skrämde vilddjuren undan. Alla gårdar hade minst en fäbod på den gemensamma utmarken. Det gjorde det möjligt att hålla mer boskap. Kor, getter och får fanns på fäbodarna under sommaren, precis som man försöker visa på Skansen. **Moragården** är Skansens fäbods hemgård.

Morastugan är därför öppen bara i början och slutet av sommaren, och Fäboden är från midsommar till den sista augusti. I eldhuset berättas om fäbodlivet och där tillverkas smör, ost och messmör. Under juli och augusti vallas fäbodens kor och getter varje dag. Fjällnära ko, jämtget och åsenfår är de lantraser som finns på fäboden, väl anpassade till skogsbete. Men Moragården är inte helt stängd; Backmats stuga har öppet hela sommaren. Där får alla barn som vill, pröva på att använda material från naturen på olika sätt och hjälpa till med sysslor på gården.

Under fäbodriksdagen kommer Skansens museipedagoger att samarbeta med fäbodbrukare för att i Skansens olika miljöer förklara utmarksbruket. Skansens marknadsbodar står gratis till brukarnas förfogande.

Bomärke

Delsbogården på Skansen är den felande fjärde gården i Kulturreseptatet Västeräng, till vilket hör Långsbo fäbodar. Far man Kalvstigen från Delsbo mot Järvsö, passerar man genom fäbodstället, inte långt före Järvsö rå, det vill säga sockengränsen.

Hälsinglands, Dalarnas och Värmlands finska inbyggare hänvisades till byarnas utmarker. **Skansens finggård** har ursprungligen stått i den värmländska Tiomilaskogen i Rörkullen vid Lekvattnet, varifrån den 1902 genom intendent Nils Keylands försorg flyttades till Skansen.

Bakom den stryker Skansens vargar illusoriskt. Bostadshuset, "pörtet", är ett allhus med ett stort stenkummel som eldstad, som kunde hålla stugan varm flera dygn i vinterkylan. Väggarnas kolsvarta timmerstockar är av fullväxt storlek.

En sådan stuga var den inflyttade skogsfinnsens första bostad. Där vistades han med sin stora familj, de inhysingar som behövdes i svedjebruket, sina får, getter och fjäderfän. Där badade han bastu genom att hälla vatten på ugnens stekheta hållar och där tröskade han sin svedjeråg som först hade fått torka i den kraftiga värmen och röken. Efter någon tid byggde inflyttaren en rad separata byggnader för olika ändamål på sin mark: en ria, ett fähus, ett stall, flera bodar av olika slag och en separat bastu.

Kulningskursen

Ljusdalsbygdens museum, studieförbundet Bilda GävleDala och Gävleborgs fäbodförening inbjuder till kulningskurs på Backgårds fäbod vid Näsvall i Ljusdal

Välkomna på inspirerande kursdagar med *Johanna Bölja-Hertzberg*
folksångerska och artist

Johanna

Tid: tisdag 28 juni - onsdag 29 juni 2011; samling tisdag kl 9.30 med dropinfika och avslutning ca 16.30 på onsdag

Kurskostnad 1 350:- inklusive mat, fäbodbuffé tisdag kväll och fika

Rabatt om 250:- för medlemmar i Gävleborgs fäbodförening

Boende: enkelt boende med kvällsmat och frukost 300:-, tag med egna lakan eller sovsäck

Anmälan snarast via www.bilda.nu eller till Pia Thunborg Bilda 0270-628 02 Bilda GävleDala, Faktura på kursavgiften skickas ut innan kursen.

Bokning av boende och vägbeskrivning ring Lisa Johansson på Ljusdalsbygdens museum Tfn 0651-71 16 75, 070-515 06 11

Upplysningar: Lisa Johansson Ljusdalsbygdens museum 0651-71 16 75, 070-515 06 11
Carin Gisslén-Schönning studieförbundet Bilda tfn 0270/628 20

Ehec och trevlig djurkontakt

För 11 år sedan noterades EHEC på en getgård i X-län. Vi vill undvika repris. Gå igenom HACCP, rutiner för säkra livsmedel. Är de ändamålsenliga, även på hemgården? Räcker de för att garantera att maten ni hanterar är säker när den når konsumenten?

Foto: Johnny Fredborg, Dala-Demokraten

Folk kan bli allvarligt sjuka om de smittas av den bakterie som ger EHEC. Den finns framförallt hos idisslare, och är vanligast bland kor. Bäst skyddar man sig med god hand- och livsmedelshygien. Klappa gärna djur, men glöm inte att tvätta händerna efter kontakt med djuren och dess miljö.

Bra att veta:

- ♣ Du kan inte se på djuren att de bär på bakterien
- ♣ Symtomen hos människor är kraftiga magsmärtor och diarré
- ♣ Smittan finns i djurens saliv och avföring

Tips för att undvika smitta:

- ♥ Var uppmärksam vid matsäcksutflykt i en betesmark
- ♥ Se till att barn inte stoppar händerna i munnen när de besöker en fäbod
- ♥ Låt inte barn pussa på djur
- ♥ Bada inte i vatten i djurs betesmarker

Det kom ett brev

I början av maj kom det ett brev till Gävleborgs fäbodförening, Carl Höglund. Det har på sitt sätt anknytning till Fäbodriksdagen.

Jag blev mycket överraskad och glad när jag fick besök av en tjänsteman från Jämtlands länsstyrelse och hon överlämnade ett vackert inramat hedersbevis till mej från Gävleborgs fäbodförening.

Nu vill jag tacka varmt och hjärtligt för denna fina utmärkelse och ber Dej, Carl Höglund, att framföra denna tackhälsning från mig till föreningen. Det är den finaste hedersbevisning jag någonsin fått och det känns faktiskt litet "orättvist"!

Det är ju alla dessa strävsamma och duktiga fäbodbrukare som skulle ha vackert inramade hedersbevisningar!

Jag har under alla mina år då jag arbetat med fäbodkultur i alla former lärt mej så mycket, mött så många härliga brukare och fått så många vänner bland dem och bland styrelsekamrater och känner mej så rikt belönad också på så sätt.

Så – tusen tack för hedersbevisningen och de uppskattande orden!

Många goda och glada tankar och hälsningar från Stina Eliasson i Lit

PS Jag fortsätter att intressera mig för fäbodkulturen och det händer att jag blir ombedd att tala om detta ämne i olika sammanhang, senast vid ett lunchmöte med självaste ROTARY i Östersund!! Naturligtvis hoppas jag att jag så småningom skall kunna vara med på en fäbodriksdag igen.

Jag bjöd hem några vänner på middag för en tid sedan och hade täckt över "fäbodtavlan" med ett skynke (som man gör när något extra fint ska invigas) och så lät jag täckelset falla och där stod mina gäster fulla av förundran och delade min glädje över den fina utmärkelsen!

DS

Bakgrunden är att Stina skulle ha fått utmärkelsen vid Fäbodriksdag 2009 men att Stina fick förhinder; sedan kom mycket emellan förmedlingen – tills nu

Men vem är hon?

Glädjande nog kommer det nytt fäbodfolk. Tråkigt nog för dessa är att de har dåligt hum om vem Stina Eliasson är. Först var hon lärare, sedan riksdagsledamot (C) mellan 1976-1982 och 1988-1994 för Jämtlands län. Hon har arbetat i Justitieutskottet, Kulturutskottet, Lagutskottet, Finansutskottet, Näringsutskottet och Arbetsmarknadsutskottet. Många gånger har Stina tagit till orda och skrivit motioner för fäbodkultur och fäbodarnas särskilda djur.

Vid riksdagen 1989/90 var en framtidsstudie aktuell om odlingslandskapets villkor i Dalarna. Studien påstår att fäbodarna har spelat ut sin roll som inkomstkälla för jordbruket, men att de har ett stort kulturhistoriskt värde. Naturligtvis finns det en viss kompletterande inkomsteffekt i ett fäbodbruk, men det bedrivs kanske mest i kulturmiljövårdssyfte och i visst turistsyfte. I viss mån - och kanske inte så liten - är det också ett komplement för småbrukare i området.

Stina var med i debatten. 1988/89 motiverade utskottet avslag på en centermotion bl.a. med att man skulle vänta på att denna studie i Kopparbergs län skulle bli klar. Sedan skulle det kunna hända saker. Vi i centern trodde litet på den positiva anda för fäbodkulturens fortlevnad som rådde, sade Stina, åtminstone i form av vackra ord. Ingenting har dock hänt

från statsmakternas sida och därför är Centern angelägen att backa upp årets motion för fåbodkulturen. Men på nytt hänvisar utskottet till de åtgärder som gjorts, eller skall göras i Jämtlands och Kopparbergs län för att rädda ett riksintresse som fåbodkulturen.

Utskottet hänvisar till bl.a. den sammankomst som i augusti 1989 har hållits med företrädare för länsstyrelserna i Jämtlands och Kopparbergs län, lantbruksnämnden i Kopparbergs län, läns museet i Jämtlands län och Stiftelsen Turismutveckling i Östersund. Det är riktigt att en sådan sammankomst har hållits. Jag vill understryka det som utskottet redovisar i sin skrivning, nämligen att deltagarna "vid en sammankomst i augusti 1989 diskuterat olika åtgärder" (det är skillnad på att diskutera och att göra).

Deltagarna redogjorde för fåbodbrukarnas problem, och jag återger några av dessa problem:

- Fåbodbrukarna upplever sig motarbetade av myndigheterna, exempelvis av taxeringsmyndigheterna, som i vissa fall taxerar fåboddar som fritidshus, eller kommunen, som tillåter olämplig bebyggelse. Är inte detta en riksangelägenhet?
- Vid brukningscentrum försvåras hävden av mark genom olämplig exploatering,
- Skogsbruket i anslutning till fåboddar upplevs ofta som problem. Det är då framför allt kalavverkning, markberedningar och markavvattning nära vallen som upplevs mest negativt,
- Turisterna upplevs både som problem och som en tillgång. Besöken måste styras till de fåboddar där man vill ta emot besök,
- På vissa håll är det brist på lämpliga djur.

Räcker det inte med denna uppräkningslista? Nej, tydligen inte. Utskottsmajoriteten vill fortfarande inte tillstyrka ett förslag, som åtminstone skulle utmyнна i att en utredning om fåbodkulturen kommer till stånd. På sammankomsten, som hölls i Sveg, tog man även upp vad som kan göras eller bör göras för fåbodkulturens utveckling. En omvärdering måste ske.

– Och nu ber jag att hela Sveriges riksdag lyssnar!

– Nu handlar det nämligen inte längre bara om en angelägenhet för Jämtlands och Kopparbergs län. Staten måste på ett mer påtagligt sätt så att säga köpa den natur- och kulturvårdsnytta dessa brukare utför. Begreppet bidrag måste arbetas bort.

- Ett projektpaket om utbildning bör snarast tas fram. Utbildningen bör omfatta minst en månad och vara förlagd huvudsakligen till någon eller några fåboddar.
- En riksangelägenhet är att sedvanerätten utreds.
- I den sammankomst som hölls i Sveg i Härjedalen poängterades också att det fanns en oro över att en lämplig djurras inte längre skall kunna finnas kvar. Här i riksdagen anser vi att det är ett viktigt riksintresse att vitryggig hackspett, varg och alla möjliga utrotningshotade djur skall vara kvar, och jag tycker att det är lika angeläget att bevara de gamla svenska husdjursraserna.

Jag tycker att allt detta räcker för att övertyga utskottsmajoriteten om att det är angeläget, riktigt och brådskande att riksdagen ger regeringen till känna att en utredning om fåbodbrukets bevarande och utveckling kommer till stånd.

Fåbodbrukarna känner otrygghet, och staten borde kunna ställa för detta riksintresse.

Utskottets förslag bifölls med 250 röster mot 54 för reservationen av Jan Hyttring, Stina m.fl.

Stina har kämpat för oss. Något positivt har hänt. Två utredningar om det fria betet t.ex. Men vad har de lett till? Frågan om varför en del klokt folk på våra myndigheter inget fattar står kvar. Hur effektivt har Sveriges riksdag använt den kunskap om hoten mot fåbodkulturen som samlats sedan 1989?

Stina utnämndes till Sveriges RIKSFÅBODSTINTA på Karl Tövåsens fåbod, Fåbodriksdagen 1993. Se bilden där hon står tillsammans med riksfåbodpinglan Malin Jonsdotter-Zellman. Främst, med ryggen mot kameran, står Ingrid Sand, som drev fåboden före Tin Gumuns.

Finns det någon i Sveriges riksdag som är värdig att följa i Stina Eliassons fotspår och axla hederstiteln RIKSFÅBODSTINTA eller bli RIKSBUPOJK?

Goth Bertil författare

Nutida fäbodbrukare. Karin Tidblom och Goth Bertil Johansson. FOTO: GOTHGARDEN

Bild ur boken, RÄTTVIK – turistort med tradition

"Det måste ha varit oväsen och festligt folkliv när tusentals man- och kvinnfolk, kor, hästar och getter ringlade sig fram i branta berg och John Bauer-liknande trollskogar djupt inne i skogarna med milsvid utsikt mot Hälsingland, Enviken, Leksand, Mora, Orsa och Ore socknar på buffring mot fäbodvallen. Nästan alla vid samma tillfälle. Alla med något gemensamt i sinnet: frihet, sommarfärskt ängsgräs och ljuvliga dofter i skog och myr."

Orden är Goth Bertil Johanssons i boken *RÄTTVIK – turistort med tradition*, som Rättvik Kultur har gett ut. Han delar de ca 400 sidorna med ett trettiotal andra författare. Tillsammans ger de en fyllig beskrivning av ortens utveckling på alla tänkbara områden. Man får en god uppfattning om ortens historia, traditioner, hantverk, musik, sevärdheter, mat, boende och visioner. Det är ett myller av vackra dräkter, genuina byggnader, dans och spel samt en förbluffande turismhistoria.

Goth Bertil är en av de mest medryckande berättarna. "Vi har idag svårt att föreställa oss vilken helt avgörande betydelse för livsföringen som byn hade under tidigare århundraden. Den var, för att citera den svenske etnologen Sigurd Erixon, 'ett litet samhälle med egna lagar och sedvänjor, parlament och egna ämbetsmän'. Byn följde egna traditioner, som ofta inte var så lätta att ändra på ens för statsmakterna." Han fortsätter: "Storskiftet möjliggjorde att fler fäbodar upptogs på gårdarnas egna skogsmarker – oftast små fäbodställen med en enda stuga. Så sent som på 1920-talet anlades Getbodarna, 'enbart för getter' i Ore."
"Dalarnas koras – rödkullan – är Sveriges mest hotade koras med 160 hondjur, varav ett 60-tal på Rättviks fäbodar. Bristen på kor för valldrift – och kunniga fäbodkullor – är några av de största hoten mot en traditionell näring. För småbrukarna på fäbodarna är behovet av bete en vital del för driften. De platser som håller både kor och getter uppvisar Dalarnas finast betade marker, till glädje för en utrotningshotad flora, insekter, fågelliv osv. I dessa dåligt utforskade skogsbiotoper återupptäcks nästan årligen nya arter i välbetade skogsmarker."

Boken **RÄTTVIK – turistort med tradition**, 390 sidor, kan köpas av Goth Bertil Johansson, Gothgården, Blecket, 795 92 RÄTTVIK, telefon 073-588 61 74; 0248-141 59

Pris 250:- och 295:- med frakt. Men ta en tur till Bertil och köp direkt, se hans välhållna djur och smaka på hans lokalt tillverkade produkter samt njut av den fantastiskt fina miljön!

Bild ur boken, RÄTTVIK – turistort med tradition

Boken är fint illustrerad. Bertils sunda rödkullor och fjällkor på Prästbodarnas skogsbete.

Foto: Marie Byström, Centrum för biologisk mångfald

Vi har läst en artikel i Dalademokraten från den 30 maj 2011

Eric Salomonsson, 023-476 48 / 070-851 19 00; eric.salomonsson@daladem.se

Goth Bertil får djurförbud från och med den 15 oktober i år. Det har Länsstyrelsen i Dalarna beslutat. Under flera år har Länsstyrelsen haft ögonen på djurhållaren. Flera kontroller har genomförts, i februari i år upptäcktes att ytan i ligghallarna "var ojämn och bestod av frusen gödsel och ett alltför tunt lager med strö", skriver Länsstyrelsen i ett pressmeddelande. Bertil har sagt att han ströar med torv och att Länsstyrelsen inte sett skillnad på detta och gödsel. En annan brist som upptäcktes var att en del getter var bundna så att päls skavts bort.

Nu har Länsstyrelsen kommit fram till ett djurförbud. Länsveterinären Olle Rydell förklarar: – Det är en sammantagen bedömning som gör att vi fattat beslutet att han inte bör hålla djur. Bertil har genom åren rättat till en del brister, men långt ifrån alla och nya tillkommer. Han får inte ha egna eller ta hand om andras, inte heller låta andra ta hand om sina djur.

I tidningen ATL noterar vi att internrevisor Håkan Malmer på Länsstyrelsen i Skåne anser att anonyma anmälningar om brister i djurhållningen är ett problem. Han vill att den som tar emot anmälan ska veta vem som gjort den även om anmälaren ges anonymitetsskydd gentemot alla andra. Det skulle minska risken för okynnesanmälningar (jfr Nävertrumpeten julen 2010).

Det är uppenbart att sådana förekommit i Bertils fall. Att inspektörerna måste agera på alla anmälningar gör att okynnesanmälningar dominerar kontrollarbetet. Beslutet om Goth Bertil kan vara följden av att tjänstemän tröttats ut av anonyma anmälningar, man vill se ett slut.

Kollegor och veterinärer utanför myndigheten ser Bertil som en seriös och bra företagare.

Cecilia Bruce*

Den magiska fäbodrönnen blev teater

På Svedbovallen i Järvsö har i många år stått en mycket stor och gammal ronn, som av nordanvinden formats till att växa nästan vågrätt. För ett par år sen torkade den ut helt och dog. Förra året måste den sågas ner och tas bort, innan den skulle ha ramlat själv och kanske skadat någon. Men två år innan den gamla rönnen togs bort, planterade vi en ny liten ronnplanta invid det gamla trädets rot.

På Harsens fäbod inte långt från Svedbovallen växer det flera rönnar. Den äldsta av dem planterades för mycket längesen av luffaren Lönna-Jonas, som gick runt i bygden och försörjde sig på att plantera rönnar. Fotot nedan från Järvsö hembygdsförenings arkiv är från Svedbovallen och den gamla tiden med den ursprungliga rönnen.

På nästan alla fäboddar i Hälsingland, på många av hälsingegårdarnas gårdstun, ja, till och med invid många lador står en ronn. Det är ingen tillfällighet. Rönnen var i hednisk tid ett magiskt vårdträd, som skyddade mot åsknedslag och som gav hälsa och fruktbarhet till gårdens folk och fä. Det kunde straffa sig om man högg ner en ronn.

Också i den skogsfinnska kulturen, alltså bland skogsfinnarna som invandrade till Sverige under 1600-talet, har rönnen samma magiska status. Den ansågs till och med kunna skydda mot björnangrepp.

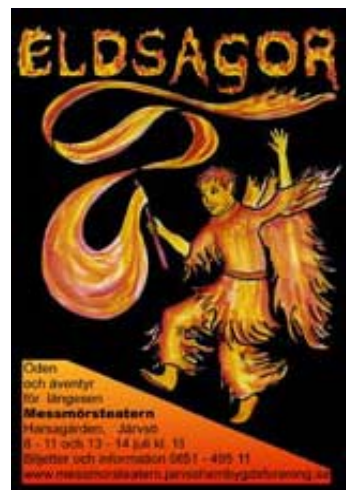
I boken *Norrländsk folktradition med uppteckningar* av Ella Odstedt 1892 – 1967 kan man läsa följande notering, meddelad av Karin Persson ("Anders Larsas Kare") och Anna Frank ("Franka-mora"), båda hemmahörande i Nordsjö by i Järvsö och numera avlidna:

"120. Tro om träd och deras samband med gården

Jon Ers i Vik hade skogegård på Kalvsvallen och hade en stor ronn planterad där. Och då var det en gång en som sa åt dom, att den där rönnen fick dom aldrig hugga, för då skulle gården hemma i Vik brinna. Och rönnen fick ju stå. Men så en gång blev han huggen, och då brann verkligen gården i Vik för dom."

Detta var en av de gamla sägner som inspirerat Messmörsteatern i Järvsö till pjäsen "Eldsagor. Öden och äventyr för längesen". "Eldsagor" spelades förra sommaren på Harsagården i Järvsö för utsålda hus, och vi ska spela den i sommar igen.

* Cecilia Bruce är medlem i Svedbovallkommittén och pjäsförfattare i Messmörsteatern

NORSKLANDBRUK.NO Marianne Østby

Hvem dritter i norsk-svensk utmarks- og seterbruk?

- En stor del av den europeiske floraen og faunaen er avhengig av beiting for å overleve, og befinner seg i dag i en kritisk situasjon, siden mange av de tradisjonelle beitesystemene dør ut, melder Bioforsk.

Foto:Marianne Østby

Bioforsk Midt-Norge deltar sammen med Centrum för biologisk mångfald i prosjektet*
«Seterbrukets biologiske kulturarv som ressurs for en bærekraftig framtid»

Forprosjektet skal legge grunnlaget for et hovedprosjekt med fokus på biologisk kulturarv som ressurs, for en bærekraftig utvikling av utmarks- og seterbruket på norsk og svensk side.

Ved å dokumentere betydningen av ulike driftssystemer for en bærekraftig forvaltning av beiteressurser og biologisk mangfold, vil man også kunne bidra til å styrke ei sårbar næring. I tillegg vil man kunne vise betydningen av utmarks- og seterbruket for matproduksjonen både i fortid, nåtid og framtid, ifølge Bioforsk.

Prosjektet velger å jobbe på tvers av landegrensene for å forsterke og fremheve det som er likt og ulikt i seterkulturen i Norge og Sverige, og samtidig dra nytte av ulik bakgrunnskunnskap.

Prosjektet gjennomføres i samarbeid med Centrum för biologisk mångfald (Sveriges Lantbruksuniversitet), Sveriges fåbodbrukare, Norsk Seterkultur og Länsstyrelsen Jämtlands län. Forprosjektet har mottatt støtte fra Interreg Sverige-Norge 2007-2013, delområde Nordens Grønne Belte.

* Centrum för biologisk mångfald söker svenska medintrssenter/-finansiärer för projektet. Kontaktperson är Håkan Tunón, telefon 070-361 50 10; 018-67 25 91; mail: hakan.tunon@slu.se

Kulturarvsdagen – Gröna platser

11 september 2011

Kulturlandskapet bär spår av människans påverkan sedan årtusenden tillbaka säger Riksantikvarieämbetet: odlingar, betesplatser, ängar. Kulturarvsdagen 2011 vill lyfta på förlåten de gröna platserna som även har stor kulturell, social och estetisk betydelse. Frågan är vad fåbodskogen och fjället kan berätta om människans bruk av marken och landskapet? Vad betyder fåbodarna för oss idag?

Temat Gröna platser kan berättas utifrån olika perspektiv: Det gröna som produktionsresurs: Människan har i alla tider brukat och påverkat landskapet, för att producera livsmedel och ta ut råvaror för olika ändamål. Olika tiders hävd, växtval och behov av naturresurser har satt sina spår i skogar, slätter- och betesmarker. Det finns även arbetssånger, musik, spännande berättelser om de byggnader och redskap som är kopplade till det odlade kulturarvet: bostugor, störs, fåx, källare, härbren, lador, logar, rior, kylrum med mera.

Riksantikvarieämbetet välkomnar alla som kan anordna ett evenemang vid Kulturarvsdagen, det kostar inget. Anmälan ska ske senast den 4 juli. För presentationen behöves uppgift om: Namn på ert evenemang (kan vara platsens namn samt evenemangets art: Visning/rundvandring/cykeltur/vandring etc. Program med tider, gärna starttid och sluttid. Plats med vägbeskrivning (ange även vilket landskap det gäller). Arrangör med kontaktuppgifter, eventuell länk till hemsida. Bilder är alltid trevliga (glöm inte bildtext och att ange fotograf). Tider för aktiviteter, guide turer och andra arrangemang bestämmer man själv. Det ska helst vara fritt inträde till de miljöer som man vill lyfta fram. Ordinarie entréavgifter kan dock tas ut.

Anmäl arrangemang, helst via e-post till:
kulturarvsdagen@raa.se eller till
Kulturarvsdagen, Riksantikvarieämbetet,
Box 1114, 621 22 VISBY

OBS: Kompletteringar kan göras fram till den 1 september.

Fåbodskogars betesmark hotas av miljöstö

De artrika naturbetesmarkerna hotas av dåligt fungerande miljöersättningar från EU. Centrum för biologisk mångfald har därför lämnat ett bidrag till en gemensam europeisk skrivelse till EU:s jordbruksdirektorat DG-Agri, med uppmaningen att se över regelsystemet och ta större hänsyn till de unika värden som finns i svenska naturbetesmarker.

Problemet är att skapa förutsägbara stödsystem som fungerar i hela Europa. Förvaltningen måste vara effektiv, men samtidigt ta hänsyn till variationen i naturvärden och de traditioner som har skapat mångfalden, säger CBM:s stödexpert Jörgen Wissman. Skrivelsen bygger på resultat från en konferens med svenska landskapsekologer som hölls i höstas. Enklare regler, större förutsägbarhet och bättre styrmedel för biologisk mångfald och ekosystemens funktion är exempel på vad som efterfrågas.

Precis som fåbodbruket i flera år sökt klok hantering för att trygga skogsbetesekosystemen!

Bertil Johansson

Säterbrukare besökte landshövding

Den soliga dagen 19 maj tog landshövding Eva Eriksson i Karlstad emot en delegation från Värmlands säterbrukare. Syftet var att förklara värdet av traditionell kunskap i bruket av kulturlandskapet; att utmarksbrukarna måste få resurser för av utveckling av gemensamma skogsbetesmarker. En artikel av Håkan Tunón i Nordiska kulturlandskapsförbundets tidning Lommen (våren 2009) liksom en karta från Jordbruksverket: Rapport Utveckling av ängs och betesmarker igår, idag och imorgon (2009:10) överlämnades. Kartan visade att antalet betesdjur i jämförelse med tillgänglig areal var lägst i landet i Nordvärmland, Malung, Älvdalen, Orsa, Rättvik och Härjedalen. Bara Västerbottens fjällvärld hamnar i samma klass.

Landshövdingen framhöll att fäbodbruk med skogsbete har höga framtida värden för samhället och vikten av att några driver dessa frågor i Riksdag och departement. Tjänstemän på myndigheter måste ha någon kunskapsresurs att vända sig till för att få sakenligt underlag för sina beslut och strategier. Centrum för utmarksbruk där brukare med erfarenhet av djur på skogsbete får resurser att delta med kunskap till såväl andra brukare som samhället. Det finns behov av flera regionala center. Värmland vill ha ett i Ransby Utmarksmuseum, som gränsar både till Västerdalarna som Norges finnmarks och säterområde.

Även rapporten från Fäbodriksdag 2007 överlämnades med uppmaning att noga läsa vad som sammanställts bl.a. om gränser för vad som är rovdjursskador och gränsen för vad som kan accepteras av vad enskilda och tamdjursbesättningar ska lida. Som exempel togs det psykiska, fysiska och ekonomiska lidande föreningsmedlemmen Irene Gustavsson och hennes familj drabbades av när tre fjällkor ensamma kämpade med en varg för sina liv och hur den döende vargen sedan sig i en sårlega bredvid källan på gårdstunet. Om barnbarnet som trodde att det var en hund som lagt sig under julgranen - - - vad kan hända?

Yasmine Bengtssons rapport (Länsstyrelsen Gävleborg, SLU & Viltskadecenter) om hur negativt tamdjur påverkas av predatorer togs också upp med Eva Eriksson. Detta är nog den största rovdjursskadan eftersom vi ej har selektivt bortjagade rovdjur längre. Deras påverkan av rovdjursförvaltningen uttrycks av prägling till människor och tamdjur.

Landshövdingen lovade kontakta sin handläggare av ängs- och hagmarksfrågor, Sara Bodin, samt Jämtlands Länsstyrelse om Interreg-projektet med Norge, vilket kan ge utbyte av kunskap och bli en stödresurs.

I det givande och intressanta mötet deltog från VSBF ordf Bertil Johansson, v ordf Kerstin Elofsson, hedersmedlem Åke Nilsson och viltförvaltningsledamot Calle Seleborg.

Styrelsen i Värmlands säterbrukarförening

Ordförande	Bertil Johansson	073-588 61 74; 0248-141 59 gothbertil@hotmail.com
Vice ordförande	Kerstin Elofsson	054-83 99 47 <i>k.elifsson@hotmail.com</i>
Sekreterare, kassör	Kalle Jansson	070-323 30 48; 0564-330 48 <i>ewa.edmark@telia.com</i>
Ledamöter	Jonas Karlsson	0563-820 59
	Åke Nilsson	0563-860 09
	Sara Bark	070-533 80 77 <i>sarabark@hotmail.com</i>
	Lena Grundberg	0280-403 33; 070-624 46 17
	Irène Gustavsson	0280-601 25; 070-681 53 65 <i>irenegustafsson_ybyn@hotmail.com</i>
Ersättare	Perjos Lars Halvarsson	070-533 3716; 070-521 77 95; 0280-32388
	Kjell-Inge Larsson	0563-861 67

Årsavgift: 100 kronor för nya medlemmar och 150 kronor för förutvarande. **Plusgiro:** 12 01 99-5

FÖRENINGSBREV:

returer till kansli

Gävleborgs Fäbodförening

Organisationsnummer 88 55 01-2632; Plusgiro 430 24 37-1

KANSLI

c/o Ljusdalsbygdens museum
Museivägen 5
827 30 LJUSDAL

Telefon 0651-71 16 75, 0270-380 64, 073-639 44 55

– Internet: www.xfabodar.se • E-post: info@xfabodar.se

Minns fonden till

Karin Sköldmarks minne

Samma Plusgiro: 430 24 37-1

Märk talongen "Karin"

Medlemsavgift 250:-/ år 2011

**INTERNATIONELLA
SKOGSÅRET • 2011**

Styrelse & funktionärer

Ordförande

Tomas Eriksson, Hästbovägen 17
813 95 TORSÅKER

annabrodin@compagnet.se

Tel 0290-701 41, 073-639 44 55

Vice ordförande

Stefan Olander, Skalen,

Söder om sjön 340

828 95 VIKSJÖFORS

skalastefan@yahoo.se

Tel 0278-155 31, 0271-180 39

070-569 26 90

Carl Höglund, *sekreterare*

Rönningen 893, 826 95 TRÖNÖDAL

calle.hoglund@telia.com

Tel, 070-372 90 71, 0270-380 64

Louise Lindquist, *kassör*

Gimskogen, Andersfors 5797

820 70 BERGSJÖ

gimskogen@tyfonmail.se

Tel 0652-530 33, 070-311 22 03

Margareta Granér, L Vintergatan 39

827 31 LJUSDAL

maggangraner@hotmail.com

Tel 0651-71 16 06, 070-310 95 86

Suppleanter

Anna Brodin, Hästbovägen 17

813 95 TORSÅKER

annabrodin@compagnet.se

Tel 0290-701 41, 070-688 42 49

Sune Pettersson

Gåsbäcksvägen 24

816 93 OCKELBO

Tel 0297-417 70

Johanna Skyttner, Kyrkstugevägen 31c

827 30 LJUSDAL

johanna_skyttner@hotmail.com

Tel 070-606 57 59

Eva Lidberg, Edsvägen 21

82042 KORSKROGEN

cristerlidberg@hotmail.com

Tel 0651-332 91, 070-214 64 14

Kassaförvaltare, faktureringsadress

Annika Sundberg och Niklas Blom

Redovisningshuset AB,

Sundsesplanaden 2

824 30 HUDIKSVALL

ann.bergman@redohuset.se

Tel 0650-996 30

Revisorer

Marianne Rahm

Brättingberg 116

82062 BJURÅKER

marianne.rahm@swipnet.se

Tel 0653-310 66, 070-525 01 31

Kia Söderlund, Valla 15

82041 FÄRILA

kia.valla@telia.com

Tel 070-380 66 74

Suppleanter

Carl-Ingel Arvidsson

Bankgränd 1, 824 43 HUDIKSVALL

carlingel@hotmail.com

Tel 0650-312 97, 070-688 82 65

Dennis Olsson

Norra Åbyggebyvägen 12

805 98 GÄVLE

olssonsgarden@hotmail.com

Tel 026-16 80 29, 070-215 62 82

Valberedning

Birgitta Höglund,

Rönningen 893

826 95 TRÖNÖDAL

info@brinkengard.se

Tel 0270-380 64, 070-370 94 55

Dennis Olsson

Norra Åbyggebyvägen 12

805 98 GÄVLE

olssonsgarden@hotmail.com

Tel 026-16 80 29, 070-215 62 82

Killan Norell

Tegeltjär 92

827 94 LJUSDAL

killan.norell@lg.se

Tel 0651-390 12, 076-763 90 12

Byggnadsrådgivning

Anna-Karin Martinsson, Lia 12

824 92 HUDIKSVALL

anna-karin.martinsson@hudiksvall.se

Tel 0650-250 65, 070-215 65 70

Medlemsbrev, utredningar mm

Kelvin Ekeland, Hålsjö 314

820 64 NORRBO

kelvin.ekeland@gmail.com

Tel 0650-335 39

Viltförvaltningsdelegationen

Birgitta Höglund,

Rönningen 893

826 95 TRÖNÖDAL

info@brinkengard.se

Tel 0270-380 64, 070-370 94 55

Och så:

Fråga farmor (om förr)

fraga.farmor@gmail.com

